

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermelding

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 54 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

---

1 maximumscore 3

- bij (1) substitueerbaar voor
- bij (2) stijging
- bij (3) de gemiddelde prijs van het album daalt
- bij (4) meer prijselastisch

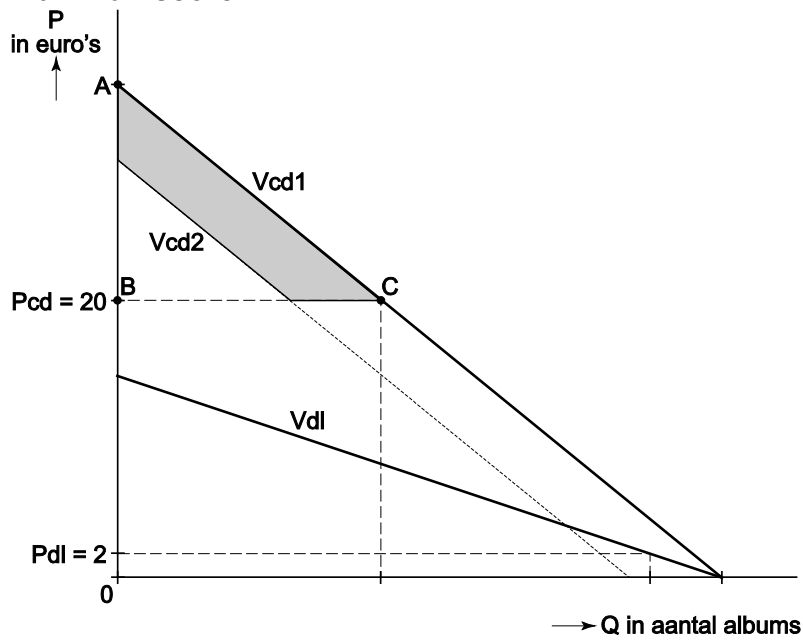
indien alle vier goed	3
indien drie van de vier goed	2
indien twee van de vier goed	1
indien één of geen van de vier goed	0

2 maximumscore 2

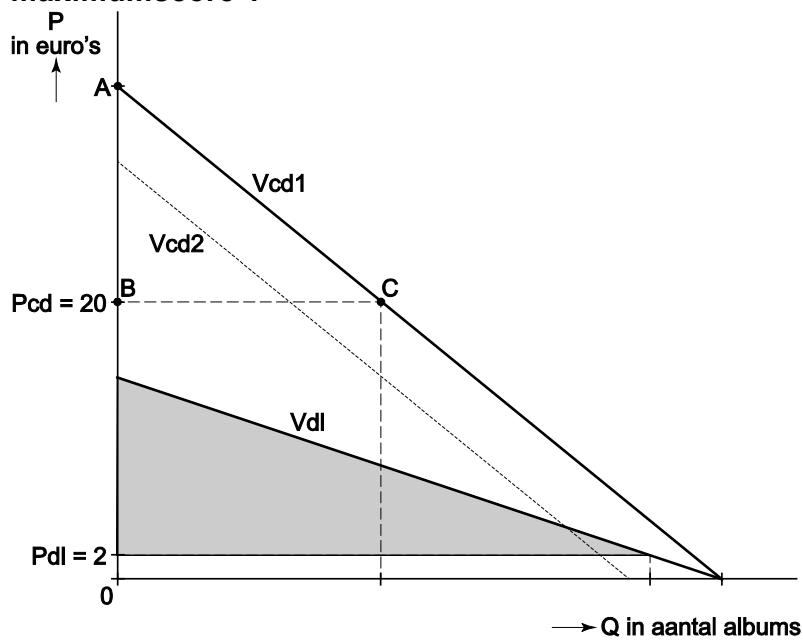
Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Downloads leiden tot meer naamsbekendheid van beginnende popgroepen en dat kan leiden tot hogere bezoekersaantallen bij concerten / hogere opbrengsten uit merchandising.
- Downloads leiden tot meer naamsbekendheid, hetgeen de onderhandelingspositie met muziekmaatschappijen bij volgende albums kan versterken.
- Downloads leiden tot meer bekendheid van het album en dat kan er toe leiden dat de cd vaker op de radio uitgezonden wordt, waarover ook auteursrechten afgedragen moeten worden.

3 maximumscore 1

4 maximumscore 1

Opgave 2

---

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Het nationaal inkomen wordt gevormd door de nationale productie, hetgeen staat voor waarde toevoegen aan ingekochte goederen en diensten. Het totaal van alle toegevoegde waarden vormt het nationaal product.

6 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- De overheid koopt militaire vliegtuigen in het buitenland.
- De overheid betaalt salarissen aan ambassadepersoneel in het buitenland.

Opmerking

Antwoorden die betrekking hebben op overdrachtsuitgaven van de overheid niet goed rekenen.

7 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

belastingen = $620 - 290 - 170 = 160$ (miljard euro) → overheidstekort is $180 - 160 = 20$ (miljard euro)

8 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat een tekort betekent dat er een geldstroom van financiële instellingen naar overheid vereist is om dit verschil aan te vullen en de pijl dus omhoog wijst.

9 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- inkomende geldstromen bedrijven: $180 + 290 + 480 = 950$
uitgaande geldstromen bedrijven: $620 + 430 = 1.050$
particuliere investeringen: $1.050 - 950 = 100$
- inkomende geldstromen financiële instellingen: 170
uitgaande geldstromen financiële instellingen: $20 + (480 - 430) = 70$
particuliere investeringen: $170 - 70 = 100$

10 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- (besparingen – investeringen) + (belastingen – overheidsbestedingen)
= $(170 - 100) + (160 - 180) = 50$
- export – import = $480 - 430 = 50$

Vraag	Antwoord	Scores
11	<p>maximumscore 2</p> <p>bij (1) kop 4 bij (2) kop 2 bij (3) minder</p> <p>indien alle drie goed indien twee van de drie goed indien één of geen van de drie goed</p>	<p>2 1 0</p>

Opgave 3

- 12 **maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat er sprake is van investeringen die niet meer ongedaan gemaakt kunnen worden en weinig tot geen andere gebruiksmogelijkheden bieden voor het UMC in het geval het bedoelde gebruik niet of onvoldoende gerealiseerd wordt.
- 13 **maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $0,5 \times 1.000.000 + 450 \times (1.500 - 120) - 65.000 = 1.056.000$ (euro's)
- 14 **maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat de door de werkgever beschikbaar gestelde fiets gebruikt kan worden voor privédoeleinden in plaats van / naast woon-werkverkeer, zonder dat dit controleerbaar is voor de werkgever (zolang het totaal aantal kilometers maar niet substantieel hoger / lager ligt dan op basis van aantal werkdagen en reisafstand te verwachten is).
- 15 **maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $\frac{500}{2 \times 7} + 10 = 45,71$ (cent per kilometer)
- 16 **maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat bij de fietsgebruikers vooral die werknemers er bij komen die op een relatief grotere afstand van het werk (binnen de straal van 10 kilometer) wonen, omdat zij het financiële voordeel van de hogere reiskostenvergoeding hoger waarderen dan het nadeel / de kosten van het fietsen (tijd, moeite, weersomstandigheden, e.d.).

Opgave 4

---

17 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- boycot van Chinese producten
- quotering van de import uit China
- verscherping kwaliteitseisen aan Chinese producten
- verscherping douanecontroles op Chinese producten

18 maximumscore 4

Voorbeelden van juiste beschrijvingen zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat China zal reageren met handelssancties tegen exportproducten van de VS, waardoor de VS minder zal exporteren (handelsonderzoek).
- Een antwoord waaruit blijkt dat de inflatie in de VS zal toenemen / het consumentensurplus in de VS zal dalen, als gevolg van invoerheffingen op Chinese producten / vermindering van (goedkope) Chinese importen.
- Een antwoord waaruit blijkt dat China zal reageren met verscherping van regels, voorwaarden e.d. voor directe investeringen van Amerikaanse bedrijven in China, waardoor de groeiperspectieven van de economie van de VS minder worden.

per juist beschreven nadeel

2

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- koers maart 2010: $1,0183 \times 0,146 = 0,149$ (dollar) 1
- koers van 1 yuan zou zijn: $\frac{0,149}{0,6} = 0,25$ (dollar) 1

indien berekend $1,4 \times 0,149 = 0,21$ (dollar), voor dit deel van het antwoord

0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 4

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- Uit bron 7 is af te leiden dat in China de binnenlandse consumptie een relatief kleine bijdrage levert aan het bbp, hetgeen zou kunnen wijzen op onvoldoende compensatie voor het wegvallen van exportmarkten.
- Uit bron 8 is af te leiden dat het aandeel van de export in het bbp / de waarde van de export in 2009 is afgenomen, hetgeen er op zou kunnen duiden dat de beperkte koersstijging van de yuan vanaf maart 2009 al zeer nadelige gevolgen heeft gehad voor de internationale concurrentiepositie van de Chinese exporteurs.
- Uit bron 8 is af te leiden dat de economische groei van China (% mutatie bbp) vanaf 2007 vertraagt, waardoor de Chinese economie minder goed in staat zal zijn afzetvermindering van de exportgerichte sectoren op te vangen.

Opmerkingen

- *Voor het toekennen van de maximale score moeten beide bronnen in het antwoord verwerkt zijn.*
- *Per juist argument maximaal 2 scorepunten toekennen.*

21 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist argument zijn:

- Uit bron 8 (onderdeel B) is af te leiden dat de reële groei van het bbp (economische groei) in 2009 nog steeds hoog is en elk jaar vrijwel gelijk is aan de groei van de particuliere consumptie, hetgeen er op kan duiden dat de groei weinig hinder ondervindt van een exportterugval (zoals in 2009).
- Uit bron 8 (onderdeel B) is af te leiden dat de investeringen van bedrijven en overheid juist sterk groeien, hetgeen zou kunnen betekenen dat productiecapaciteit die vrijvalt door lagere export ingezet wordt voor een grotere productie van kapitaalgoederen.

Opgave 5

---

22 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste oorzaken zijn:

- Niet iedere deelnemende werknemer kiest voor het maximale spaarbedrag (van € 613 per jaar).
- Door de progressieve belastingheffing (box 1) hebben werknemers met een verschillend marginaal tarief een verschillend belastingvoordeel.
- De rentepercentages op spaarloonrekeningen kunnen verschillen tussen banken.

per juiste oorzaak

1

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het gekozen bestedingsdoel / de gekozen mogelijkheid kan optreden op een moment in de levensloop waarbij er naast het reguliere inkomen aanvullend vermogen nodig is om een deel van deze hoge uitgave te financieren.

Opmerking

Uitsluitend scorepunten toekennen voor een juiste uitleg bij de gekozen mogelijkheid.

24 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- Als twee miljoen werknemers allemaal het maximale bedrag zouden hebben gespaard, zou er nu $2.000.000 \times 4 \times € 613 = € 4,904$ miljard vrijkomen, hetgeen niet ongeveer vier miljard euro is maar bijna vijf miljard euro.
- Een vrijkomend bedrag van ongeveer vier miljard euro voor twee miljoen werknemers komt gemiddeld neer op ongeveer € 2.000 per werknemer in vier jaar tijd, hetgeen per jaar ongeveer € 500 is: dat is duidelijk minder dan de maximale € 613.

25 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$€ 613 \times 0,42 = € 257,46 \times 4 \text{ (jaren)} = € 1.029,84$$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 2

- bij (1) het gezinsbudget
- bij (2) particuliere bestedingen
- bij (3) anticyclisch

indien alle drie goed	2
indien twee van de drie goed	1
indien één of geen van de drie goed	0

27 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat extra consumptieve uitgaven gericht zullen zijn op buitenlandse producten (import) en niet of nauwelijks zullen bijdragen aan de verhoging van het nationaal product.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de werknemers kunnen besluiten het vrijgekomen spaargeld op een andere spaarrekening te zetten (met mogelijk een hoger rendement in combinatie met minder beperkende voorwaarden), zodat het vrijgekomen spaargeld niet zal leiden tot extra bestedingen.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 29 mei naar Cito.

6 Bronvermeldingen

Opgave 2

<http://www.britannica.com>

economie havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo

Bij het centraal examen economie havo:

Op **pagina 8** van het correctievoorschrift, bij **vraag 17** moet altijd 1 punt worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord gegeven is, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting:

De institutionele kant van protectionisme is geen onderdeel van de syllabus.

N.B.

*Bij **vraag 18** is de kennis van de institutionele kant van protectionisme niet nodig. Deze vraag is met behulp van de verstrekte informatie te beantwoorden en valt daardoor binnen de kaders van de stof die in het examen kan worden getoetst.*

Het College voor Examens,
Namens deze, de voorzitter,

drs H.W. Laan